

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวซึ่งได้รับรางวัลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2550 ประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมุมมองของชุมชนท้องถิ่น ศึกษาลักษณะแนวทางการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน และ 2) แบบสอบถาม สอบถามคนในชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน และทุกชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวต่างให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับความสำคัญที่มากน้อยต่างกัน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่ค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ คือ เรื่องเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน ที่ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนมีความเห็นและให้ความสำคัญเรื่องดังกล่าวว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาลักษณะการบริหารจัดการ พบว่ามี 2 ลักษณะคือ 1) องค์กรชุมชนเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยวและ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนพบว่ามี 2 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนทุกชั้นตอน ทั้งเป็นผู้ริเริ่ม บริหารจัดการ ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเองทั้งหมด และ 2) การมีส่วนร่วมโดยการแสดงออกทางความคิด การมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลบริหารจัดการการท่องเที่ยว ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของชุมชนพบว่าชุมชนมีปัญหาที่มีลักษณะร่วมกัน คือ 1) ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม 2) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และ 3) ปัญหาหน่วยงานสนับสนุนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง และจากการศึกษาพบว่าแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว นอกจากปัจจัยของ ททท.แล้ว ควรจะมีปัจจัยจากการศึกษาเอกสารวิชาการ รวมทั้งปัจจัยที่ได้จากการศึกษาวิจัยชุมชน คือ เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนเข้ามาเพิ่มเติมด้วย เพื่อเป็นแนวทางใน

การพิจารณารางวัลและเป็นแนวทางให้ชุมชนอื่นๆที่ต้องการจะนำการท่องเที่ยวมาใช้พัฒนาชุมชน ให้มีความพร้อมยิ่งขึ้น รวมทั้งมีความเข้าใจเรื่องของปัจจัยต่างๆที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาต่อชุมชนมี 4 ประเด็น คือ เรื่องการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ เรื่องสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบชุมชนในภูมิภาคอื่นๆ ประกอบกันไปด้วย เพื่อค้นหาลักษณะร่วมที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันในทุกชุมชนและลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของคนในชุมชนภูมิภาคต่างๆ ที่อาจมีผลต่อความสำเร็จมากน้อย หรือแตกต่างกัน รวมทั้งควรมีการศึกษาเชิงลึกในด้านการพัฒนาชุมชนด้วยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

Abstract

This study *“The Success Factors for Community-based Tourism: A Case Study of the Most Outstanding Community-based Tourism of Central Region Provinces of Thailand”* aims to examine significant factors contributing to The success of tourism management in the communities receiving the “TAT, Thailand Tourism Award 2007” through local perspectives. Management styles, local participation and involvement, problems and obstacles as well as approaches to frame or determine Most Outstanding Community-based Tourism Awards criteria are thus explored. Data collection instruments included of using : (1) Interview protocol to interview community leaders or notable figures in those communities and (2) Questionnaires to survey local residents. The study unveils that the active role of communities in tourism promotion is the most important factor that contributes to their success. Also, all of these communities give the priority to the management based on the concept of Self-Sufficient Economy, destination management capabilities, fundamental elements for proper hospitality arrangement, investment in local resource conservation, tourism supporting policies at both national and regional levels and supports provided by tourism-related organizations and institutions; although the level of priority may vary from one community to another. Moreover, The preservation of local identity and way’ of life is formed to be a significant factor for a successful community-based tourism.

Further, 2 styles of tourism management are uncovered: 1) by the community organization or 2) by Local administration organization. Additionally, 2 approaches in light of the participation and involvement are found: 1) local residents participate in the whole process – initiating, managing and operating tourist activities and 2) local residents’ participation is done through the expression of ideas and opinions and tourist activity involvement given that the tourism is managed by Local Administration Organization. It is revealed, moreover, that 1) social and cultural problems, 2) environmental concerns and 3) troubles related to supporting organizations and relevant agencies are common problems faced by communities. With

respect to approaches to frame or determine The Most Outstanding Community-based Tourism Awards criteria, certain additional criteria may be necessary apart from the requirements of The Tourism Authority of Thailand (TAT). These may include factors supported either by related Academic Literature or by community-based researches on community's identity and typical way of life. This can contribute not only to develop an awards guideline but also to a useful direction for other communities to follow suit. Such direction may then allow those communities interested in community development through tourism to be better prepared and to learn from success stories or valuable examples of Most Outstanding Communities.

Finally, recommendations for other communities are therefore provided. These include different participation approaches, management styles, environmental issues and possible factors for the success and failure of community-based tourism management. Future research should compare communities in different regions across the country in order to identify the commonality or similarity of those communities and whether their cultural uniqueness play any crucial role to the success and failure of community-based tourism management. In depth studies to community development through tourism should be conducted as well.